

МОДЕЛ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА ТЕХНОЛОГИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ПРОФЕСИЯ „ДЕСЕНАТОР НА ТЕКСТИЛ“ В МУЛТИЕТНИЧЕСКА СРЕДА

Иван Господинов

Професионална гимназия по текстил и облекло „Добри Желязков“ – Сливен

Резюме. В статията са разгледани теоретичните основания на разработването и прилагането на образователна технология на обучението по професия „Десенатор на текстил“, базирана на рефлексивния подход, в условията на мултиетническа среда. Съвременните предизвикателства на интеркултурния диалог в образованието се свързват с познаването на особеностите на ученика и формирането у него както на интелектуални/професионални, така и на личностни компетентности. Проблематиката, отнасяща се до професионалното образование в мултикултурна среда, не е достатъчно проучена и изучаването на нейните теоретични и практически параметри подлежи на бъдещо развитие.

Keywords: vocational education, intercultural education, emotional intelligence

В съвременните условия обществото се превръща в поле на динамично взаимодействие между различни етнически групи. Неразрешени проблеми, свързани с успешен диалог между представителите на различни етнически групи, дискриминативни практики, стереотипи и предразсъдъци на етническа основа съществуват във всички области на обществените отношения. В основата на цялостната дейност за превенция на стереотипите и предразсъдъците, която се основава на знание, рефлексия и саморефлексия, е училището.

В национален план е необходима промяна на образователните нагласи, стереотипи и предразсъдъци на всички субекти в процеса на образователно взаимодействие спрямо всички етапи на образователната ни система за преодоляване на съществуващите проблеми по приобщаването на уязвимите етнически общности и групи с фокус към ромите.

С приемането на Национална стратегия за интегриране на ромите в Република България (2012 – 2020) в началото на 2012 г. българската държава прие целенасочен интегриран подход в рамките на по-общата стратегия за борба с бедността и изключването, предоставянето на подкрепа и на други уязвими ет-

нически групи в неравностойно положение, живеещи в сходна на ромите ситуация. В образователен аспект интеграционните процеси имат за цел обхващане и задържане на децата и учениците от уязвимите етнически общности и групи в образователната система.

В Стратегията за развитие на професионалното образование и обучение в България за периода 2015 – 2020 г. за подобряване на достъпа до професионално образование и обучение се обръща внимание на социалната интеграция на учениците от уязвими групи, включително и чрез подобряване на образователната среда. Професионалното образование в мултикултурна среда е изключително значимо от гледна точка на задържане на учениците в училище и получаване на професия и специалност, най-вече за учениците от уязвимите групи. За малцинствените групи, и по-специално за ромското население, образованието е условие и необходимост за успех на пазара на работна сила.

Националната квалификационна рамка на Република България обхваща цялата образователна система и всички квалификации в нея. Тя включва осем нива и всички те се основават на ориентирания към резултатите от ученето подход и са описани: в знания (теоретични и/или фактологически), умения (познавателни и практически) и компетентности (лични и професионални). В контекста на философията на този стратегически документ професионалното образование на съвременния етап е призвано да формира две групи компетентности: професионални компетентности, които да отговарят на изискванията на динамичния пазар на труда, и личностни компетентности, които включват социални и комуникативни умения, мотивация, емпатия, способност за диалог и работа в екип с хора от различни култури. Необходимо е учениците в професионалното образование не само да се обучават, но същевременно и да се възпитават в ценностите на човешките права, да разпознават дискриминацията и ксенофобията и да умеят да ги преодоляват, като ефективно си взаимодействат с хора от различни култури.

Във връзка с посочените реалности на съвременния етап на развитие на обществото се обуславя и необходимостта от познаване и прилагане от учителя на подходящи образователни технологии в професионалното образование в условията на мултиетническа среда, базирани на субект-субектното взаимодействие между всички участници в процеса на образование и на рефлексивния подход.

Според М. Михова образователната технология е процесуално-дейностна, организационно-функционална страна на образователната дейност, която включва цели, мотиви, учебно съдържание, методи и средства на обучение, оценка на получените резултати¹⁾. Ролята на образователната технология е свързана преди всичко с повишаване ефективността на образователния процес. Основната ѝ цел е да подпомага и направлява самоуправлението при обучението на учащите се да реализират максимално не само творческия си, но и индивидуалноличностния си потенциал. Образователната технология е насочена към решаването на образователни проблеми и проблеми на човешкото учене.

Значимостта на образователната технология е свързана с повишаване ефективността на образователния процес.

Образователните технологии в професионалното образование се свързват с усвояване на нови единици учебно съдържание, изграждане на първични умения у учащите, формиране на високо равнище на професионална компетентност. Те създават условия за индивидуализация и диференциация на учебните дейности, повишават ефективността на обучението – показател за качествено професионално образование.

Рефлексията е процес, при който човек опознава своите вътрешни психически състояния. Индивидът размишлява върху онова, което се случва в неговото съзнание. Рефлексията, като социокултурно обусловена, инструментална интелектуална процедура (процес, набор от осъзнати и контролирани умствени действия), насочена и осмислена към самопознание: познание за собствената познавателна дейност и на собствената личност.

Рефлексивният подход, като водещ психологически подход за образование в мултиетническа среда, се основава на феномена на осъзнаването. В условията на професионалното образование в мултикултурна среда рефлексивният подход се свързва с прилагането преимуществено на интерактивни методи в обучението съобразно маркерите на средата в межкултурен план.

Осигурените условия за интерактивно обучение и учене са един от критериите за измерване на постигнатото качество според Наредба № 2 от 8 септември 2015 г. за осигуряване на качеството на професионалното образование и обучение. Интеракцията е продуктивна съвместна дейност чрез взаимни действия между субектите – участници в педагогическото взаимодействие, и предполага не само интензивна комуникация и обмяна на дейностите, но и промяна на състоянието на участниците (процесуалност), рефлексия на собствената дейност (връщане към минала дейност, преосмисляне, самооценка) и взаимодействие между равноправни субекти. В условията на мултиетническа среда ученикът придобива опит в групови дейности, изискващи сътрудничество и планиране, осъзнаване на общността и преживяване на общите успехи и трудности.

Доближаването до другия, различния, изисква осъзнаване на знанието за него. Учителят ориентира ученика към осъзнаване на „чувствителността“ спрямо различни проблеми на етнокултурната среда у нас и стимулира уменията му да взема решения, основани на толерантност и межкултурна рефлексия.

Развитието на идеите за емоционалната интелигентност е достигнало до общоприеманата и практически значима теза, че както интелектуалните способности, така и емоционалните способности могат да се усвояват и развиват. В психологическата наука днес се разглежда като предразсъдък разбирането, че емоционалните способности са в по-голяма степен биологически предопределени и изцяло „програмирани“ от ранна детска възраст. Всъщност емоциите подлежат на непрекъснато развитие, което именно ги прави „интелигентни“.

Емоционалната интелигентност, която има своето комплексно съдържание, детерминира ефективността на интелектуалния диалог в образователна среда. Тя е метаспособност, която показва доколко човек е в състояние да използва в поведението и общуването си всички други свои способности. В компонентите на емоционалната интелигентност са включени самосъзнанието, самоконтролът, мотивацията, социалните умения и емпатията.²⁾ Емоционалната интелигентност е задължително условие за ефективна реализация и при правилен подход на обучение на хората могат да развият своята емоционална интелигентност. Според Д. Голман в компонентите на емоционалната интелигентност са включени самосъзнанието, самоконтролът, мотивацията, социалните умения и емпатията.³⁾ Най-значим компонент на емоционалната интелигентност е емпатията, която помага на учениците да приемат другостта и различието по етнически признак като част от многообразието на битието, а не като аномално явление, което ги обърква, плаши.

Наличието на емоционална интелигентност у всички участници в процеса на образование е важно условие за преодоляването на предразсъдъците и стереотипите на етническа основа.

Разработването на модел на образователна технология на обучение по професия „Десенатор на текстил“, специалност „Компютърно проектиране и десениране на плетени площни изделия“, е обусловено от гореизложените акценти и е провокирано от стремежа да се подобряват резултатите от обучението на учениците по специалността, като същевременно с това да се подобряват личностните компетентности на учениците, свързани с осъществяване на ефективен диалог и взаимодействие с хора от различни етнически групи за постигането на общозначими цели.

Моделът на образователна технология на обучение по професия „Десенатор на текстил“, специалност „Компютърно проектиране и десениране на плетени площни изделия“, се основава на рефлексивния подход и включва обучение по теория и практика. Тя се основава на рефлексивния подход и е напълно приложима в процеса на професионалното образование, тъй като предполага учене чрез действие, редуване на учене и производствена дейност, непрекъснат преход от теория към практика и обратно при проява на самостоятелност и творчество на ученика в процеса на учене. Тези дейности подпомагат повишаването на формиращите функции (и намаляването на информационните функции) на педагогическото взаимодействие.

Целта на изследването е да се конструира и апробира образователна технология на обучението по професия „Десенатор на текстил“, специалност „Компютърно проектиране и десениране на плетени площни изделия“, в мултиетническа среда, за подобряване на образователните резултати на учениците и за повишаване нивото на тяхната емоционална интелигентност.

Стремежът на учителя е да се създадат условия както за овладяване на компетентностите, регламентирани в Наредба № 17 от 12 декември 2006 г. за придо-

биване на квалификация по професия „Десенатор на текстил“, така и за развитие на комуникативни умения на учениците, за педагогическо взаимодействие между учителя и ученика чрез индивидуален подход, за по-информирано проучване на мотивацията на учащите се по професията и специалността.

В обучението по специалността са използват преимуществено методи на групова и индивидуална работа по учебния предмет, както и провеждане на индивидуални и групови консултации. Целта е в процеса на груповата работа чрез включването на ученика в контекст на съпреживяване и съвместна дейност в условията на мултикултурна среда, наред с формиране на професионалните знания и умения, да се развива и неговата емоционална интелигентност, която е сърцевината на успешния интеркултурен диалог.

Резултатите, които се очакват вследствие на прилагането на разработената и апробирана през учебната 2015/2016 г. образователна технология на обучението по професия „Десенатор на текстил“, специалност „Компютърно проектиране и десениране на плетени площни изделия“, са свързани с:

- повишаване нивото на компетентността на изследваните ученици за установяване на дефектите при плетене на кръглоплетачни машини с голям диаметър и причините за тяхното възникване;
- повишаване нивото на компетентност на изследваните ученици за диагностиране на плетачни игли от кръглоплетачните машини;
- повишаване нивото на емоционална интелигентност на изследваните ученици.

В съвременните условия на динамични демографски и икономически промени добрият професионалист е необходимо да притежава, освен професионални знания, умения и компетентности, и редица личностни качества: обща култура, способност за анализ и обобщения, за вземане на правилни решения, за комуникация и контрол, съобразителност и адаптивност, поемане на риск и контрол над собствените емоции, емпатия, работа в екип и др. Те са необходими за преодоляването на негативните нагласи към представителите на различните култури, проява на толерантност и уважение към различния и готовност за взаимодействие между хората без оглед на техния етнически произход, в името на постигането на общозначими цели. Всичко това се постига чрез образование.

БЕЛЕЖКИ

1. Наредба № 2 от 8 септември 2015 г. за осигуряване на качеството на професионалното образование и обучение.
2. Национална квалификационна рамка на Република България.
3. Стратегия за развитие на професионалното образование и обучение в Република България за периода 2015 – 2020 г.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Aleksandrova, N. (2009). Emotsionalnata inteligentnost – predpostavka za interkulturen dialog. In: Mrezha za interkulturen dalog i obrazovanie Balgariya – Turtsiya. Narachnik za prepodavateli. Sofiya: Format Vizhan, Sdruzhenie „Dvizhenie Predtechy” [Александрова, Н. (2009). *Емоционалната интелигентност – предпоставка за интеркултурен диалог*. В: Мрежа за интеркултурен диалог и образование България – Турция. Наръчник за преподаватели. София: Формат Вижън, сдружение „Движение Предтечи“]
- Golman, D. (2000). Emotsionalna inteligentnost. Sofiya: Kibea [Голман, Д. (2000). *Емоционална интелигентност*. София: Кибеа]
- Koleva, I. (2012). Etnopsihologicheski model na obrazovatelnoto vzaimodeystvie. Sofiya: RAABE [Колева, И. (2012). *Етнопсихологически модел на образователното взаимодействие*. София: РААБЕ]
- Mihova, M. (2002). Prepodavaneto i ucheneto, Teorii, stilove, modeli. V. Tarnovo: ASTARTA [Михова, М. (2002). *Преподаването и ученето, Теории, стилове, модели*. В. Търново: АСТАРТА]

MODEL OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY FOR TEACHING “TEXTILE DESIGNER” PROFESSION IN MULTI-ETHNIC ENVIRONMENT

Abstract. The article examines the theoretical base for the development and implementation of educational technology for teaching “Textile Designer” profession, based on reflexive approach in a multi-ethnic environment. Modern challenges of intercultural dialogue in education are associated with knowledge of the characteristics of the student and shaping his intellectual / professional and personal competencies. The specific of vocational education in a multicultural environment is not sufficiently examined. The study of its theoretical and practical parameters is subject to a future development.

✉ **Mr. Ivan Gospodinov**

Vocational School of Textile and Clothing “Dobri Zhelyazkov”
Sliven, Bulgaria

E-mail: pgto_1883@abv.bg